

ΤΟ ΤΡΙΠΟΛΙΚΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ορισμένοι κατακρίνουν το εκλογικό σύστημα για τους δήμους και τις περιφέρειες του νόμου 4555 του 2018 («Κλεισθένης»), θεωρώντας ότι αποτελεί απλή αναλογική που οδηγεί σε ακυβερνησία, ενώ άλλοι το υπερασπίζονται ως απλή αναλογική που δίνει τη δυνατότητα της *«αντιπροσωπευτικότητας στην έκφραση του εκλογικού σώματος»*, σύμφωνα και με την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου.¹

Και οι δύο πλευρές κάνουν λάθος. Το εκλογικό σύστημα δεν είναι απλή αναλογική, διότι εάν ήταν θα προέβλεπε ότι μετά την εκλογή των μελών του δημοτικού συμβουλίου, ο δήμαρχος θα εκλέγεται έμμεσα από το δημοτικό συμβούλιο, εκφράζοντας με προγραμματική σύνθεση δημοτικών παρατάξεων τη δημοτική πλειοψηφία. Το επιχείρημα για την αποφυγή της έμμεσης εκλογής του δημάρχου κατά την Αιτιολογική Έκθεση είναι ότι *«η έμμεση εκλογή έχει σε πολλές περιπτώσεις συνδυαστεί με φαινόμενα παραταξιακής ή προσωπικής συναλλαγής, που καταλήγουν στην ανάδειξη προσώπων που δεν έχουν νομιμοποιηθεί για την κατάληψη ενός τόσο σοβαρού δημόσιου αξιώματος από το εκλογικό σώμα»*.

Στην πραγματικότητα το εκλογικό σύστημα είναι «τριπολικό» διότι δημιουργεί σε ένα δήμο τρεις πόλους εξουσίας, που έχουν και οι τρεις εκλεγεί απευθείας από τους πολίτες και επομένως έχουν άμεση πολιτική νομιμοποίηση. Αυτό επιτρέπει στον καθένα από τους τρεις πόλους να ισχυρίζεται ότι είναι δεσμευμένος να εφαρμόσει τη δική του πολιτική εντολή.

- Το δημοτικό συμβούλιο εκλέγεται με απλή αναλογική και μάλιστα χωρίς ελάχιστο πλαφόν εκλογικού μέτρου.
- Εάν δεν εκλεγεί δήμαρχος στον α΄ γύρο με απόλυτη πλειοψηφία, ο δήμαρχος εκλέγεται στον β΄ γύρο μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου σε εκλογική δύναμη υποψηφίου δημάρχου με πλειοψηφικό σύστημα (με την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων).
- Το συμβούλιο κοινότητας άνω των 300 κατοίκων εκλέγεται με χωριστή κάλπη με απλή αναλογική και ο πρόεδρος αυτού εκλέγεται μεταξύ των δύο πρώτων σε σταυρούς προτίμησης συμβούλων των δύο πρώτων σε ψήφους συνδυασμών. Ως πρόεδρος κοινότητας έως 300 κατοίκων εκλέγεται ο υποψήφιος που συγκεντρώνει τη σχετική πλειοψηφία των ψήφων.

¹ Βλέπε την ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ στο σχέδιο νόμου «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Εμβάθυνση της Δημοκρατίας – Ενίσχυση της Συμμετοχής – Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «Κλεισθένης Ι»].

Τα πολιτικά στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ που διαμόρφωσαν αυτό το υβριδικό εκλογικό σύστημα ισχυρίζονται στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου ότι *«η αναλογική συγκρότηση των δημοτικών και περιφερειακών συμβουλίων αναμένεται να λειτουργήσει παιδευτικά για το σύνολο των παρατάξεων που θα μετέχουν σε αυτά, καταργώντας στην ουσία την έννοια των συμπολιτευόμενων και των αντιπολιτευόμενων συμβούλων»* !!!

Ποιά είναι τα αποτελέσματα από την εφαρμογή αυτού του τριπολικού εκλογικού συστήματος στους δήμους ;

Από το σύνολο των 332 δήμων, στους 101 εκλέχτηκε δήμαρχος από τον α΄ γύρο, η δημοτική παράταξή του έχει την πλειοψηφία στο δημοτικό συμβούλιο και επομένως δεν υπάρχει διϋσμός πολιτικής εξουσίας των δύο οργάνων (δημοτικού συμβουλίου και δημάρχου).

Στους υπόλοιπους 231 δήμους ο δήμαρχος εκλέχτηκε στον β΄ γύρο και μάλιστα σε 69 από τους δήμους αυτούς εκλέχτηκε ο δεύτερος σε εκλογική δύναμη υποψήφιος δήμαρχος, τις περισσότερες φορές με ισχνή αριθμητική συμμετοχή συμβούλων στο δημοτικό συμβούλιο.

Ενδεχομένως σε κάποιους από τους 231 δήμους να μπορέσει ο δήμαρχος να συγκροτήσει σύμπραξη δημοτικών παρατάξεων με σύνθεση των δημοτικών προγραμμάτων τους, η οποία να έχει την πλειοψηφία στο δημοτικό συμβούλιο, οπότε να μην υπάρχει διϋσμός εξουσίας των δύο οργάνων.

Σε πολλούς όμως δήμους σχηματίζεται στο δημοτικό συμβούλιο πλειοψηφία από αντιπολιτευόμενες στον δήμαρχο δημοτικές παρατάξεις. Έχουν δε αναφερθεί περιπτώσεις που έχουν συμφωνήσει να μην εγκρίνουν τις εισηγήσεις της νέας Δημοτικής αρχής και να επιβάλουν τις δικές τους επιλογές. Π.χ. στο ετήσιο πρόγραμμα δράσης, τον ετήσιο προϋπολογισμό του δήμου και το τεχνικό πρόγραμμά του, που αποτελούν βασικές αρμοδιότητες του δημοτικού συμβουλίου σύμφωνα με το νόμο, όπως ισχύει σήμερα.

Τι θα γίνει στις περιπτώσεις αυτές ; Φαντάζεται κανείς ότι ο δήμαρχος δεν θα εκτελεί το δημοτικό πρόγραμμά του, για το οποίο θεωρεί ότι έχει τη λαϊκή εντολή και θα υλοποιεί τις αποφάσεις των αντιπολιτευόμενων δημοτικών παρατάξεων, οι οποίες έχοντας την πλειοψηφία στο δημοτικό συμβούλιο θα ισχυρίζονται ότι έχουν τη λαϊκή εντολή, διαφημίζοντας μάλιστα ότι «διοικούν τον Δήμο» ;

Ή μήπως φαντάζεται κανείς ότι *«η αναλογική συγκρότηση των δημοτικών συμβουλίων θα λειτουργήσει παιδευτικά»* και ο νόμος αυτός θα εξαναγκάσει σε σύνθεση δημοτικών προγραμμάτων, *«καταργώντας στην ουσία την έννοια των συμπολιτευόμενων και των αντιπολιτευόμενων συμβούλων»* ;²

² Στα φιλελεύθερα κοινοβουλευτικά πολιτεύματα η επιδίωξη των συναινέσεων σε σημαντικά ζητήματα δεν συνοδεύεται από την επιδίωξη κατάργησης της δημοκρατικής σχέσης συμπολίτευσης-αντιπολίτευσης, αλλά το αντίθετο. Για την ανάγκη «διάκρισης των ορίων

Επομένως έχουν δίκιο όσοι ισχυρίζονται ότι το εκλογικό σύστημα (που επαναλαμβάνω ότι δεν είναι απλή αναλογική) θα οδηγήσει πολλούς δήμους στην ακυβερνησία.

Εκτιμώ ότι η επόμενη Κυβέρνηση ενδεχομένως να δώσει ορισμένα διοικητικά κίνητρα για την επίτευξη συνθέσεων, αλλά εάν αυτές δεν επιτυγχάνονται θα αναγκαστεί να ενισχύσει τον «δημαρχο-κεντρισμό», τον οποίο κατά την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου θα μείωνε το νέο εκλογικό σύστημα. Άλλη μια εφαρμογή της «Αρχής της Ετερογονίας των Σκοπών» στην πολιτική που επιχείρησε να εφαρμόσει η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ.³

Εάν το ζήτημα της κυβερνησιμότητας των δήμων δεν το αντιμετωπίσει η Κυβέρνηση, θα κληθεί η διοικητική δικαιοσύνη να αποφασίσει ποιά πολιτική νομιμοποίηση και πολιτική εντολή είναι ισχυρότερη, του δημάρχου ή του δημοτικού συμβουλίου, γεγονός που θα είναι ντροπή για το πολιτικό σύστημά μας.

Προσωπικά δεν θα είχα αντίρρηση για την απλή αναλογική του ενός γύρου, με διαμόρφωση προγραμματικών συμπράξεων, έμμεση εκλογή όλων των μονοπρόσωπων και των συλλογικών οργάνων και με θεσμικά αντίβαρα για την ενίσχυση των εκτελεστικών οργάνων.

Ορισμένοι εκτιμούν ότι πίσω από τις καλλιτείες και δημοκρατικοφανείς διατυπώσεις περί αντιπροσωπευτικότητας και συνθέσεων, οι εμπνευστές του εκλογικού συστήματος έκρυβαν την επιδίωξή τους να επιχειρήσουν να επιβάλουν σε περιφερειακό και δημοτικό επίπεδο την πόλωση δεξιάς–αριστεράς, που αποτελεί τη βασική πολιτική φιλοσοφία και επιδίωξή τους σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο, εκτιμώντας ότι μεταξύ α΄ και β΄ γύρου θα διαμορφωνόταν σχετικές ιδεολογικο-πολιτικές συνθέσεις και ενεργός ρόλος των δημοτικών παρατάξεών τους.⁴

Φευ ! Τα αποτελέσματα των περιφερειακών και δημοτικών εκλογών οδήγησαν σε αρκετές περιπτώσεις στον β΄ γύρο υποψηφίους δημάρχους προερχόμενους από το ίδιο κόμμα (συνήθως τη Ν.Δ. και σε ορισμένες περιπτώσεις από το ΠαΣοΚ), οπότε οι ανεπίσημες συμφωνίες μεταξύ α΄ και β΄ γύρου δεν είχαν ιδεολογικο-πολιτικά χαρακτηριστικά, αλλά παρουσίασαν «φαινόμενα παραταξιακής ή προσωπικής συναλλαγής», γεγονός που προοιωνίζεται ετερόκλητες συμμαχίες στο δημοτικό συμβούλιο.

πλειοψηφίας και μειοψηφίας» και «θέσπισης κανονιστικά διαφανούς διαδικασίας συγκρότησης προγραμματικής πλειοψηφίας» βλέπε και το βιβλίο του Δ. Κατσούλη (2019) *Τομές Δημοκρατίας στην Αυτοδιοίκηση* (σελ. 111 & 103, Αθληνα, Εκδόσεις Δεδεμάδη.

³ Βλέπε Π. Μαΐστρος (31.05.2019), «*Η Ετερογονία των Σκοπών*», στο metarithmisi.gr.

⁴ Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 2.000 ο ρόλος των κομμάτων στο αυτοδιοικητικό επίπεδο ήταν ουσιαστικός, αλλά στη συνέχεια ατόνησε, με εξαίρεση τις περιφέρειες και εν μέρει τους μεγάλους δήμους. Επομένως οι τυχόν πολώσεις σε δημοτικό επίπεδο δεν έχουν πλέον ιδεολογικο-πολιτικό χαρακτήρα.

Στα παραπάνω προσθέστε και τον τρίτο πόλο εξουσίας, τους προέδρους και τα συμβούλια των δημοτικών κοινοτήτων, που δεν θα υπηρετεί την ενδοδημοτική αποκέντρωση αλλά την αυτονόμησή του από το δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο, επαναφέροντας «από το παράθυρο» τις συνενωθείσες κοινότητες.

Ανάλογα είναι τα αποτελέσματα και για τις 8 από τις 13 περιφέρειες που εξέλεξαν περιφερειάρχη στον β' γύρο.

Αναρωτιέμαι εάν οι εμπειστές του νέου εκλογικού συστήματος θα αντιληφθούν, εκ του αποτελέσματος, όσα τους λέγαμε για την εμπειρία της μεταπολίτευσης στην Ελλάδα, αλλά και από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες (βλέπε υπομνήματα ΚΕΔΕ) ή θα επιμείνουν ότι εάν η πραγματικότητα διαψεύδει τις πεποιθήσεις τους, τόσο το χειρότερο για την πραγματικότητα.